

Center for Maritim- og Erhvervshistorie: Årsberetning 2020

Center for Maritim- og Erhvervshistorie (CME) er et forskningscenter oprettet i et samarbejde imellem Syddansk Universitet (SDU), Fiskeri- og Søfartsmuseet og Danmarks Industrimuseum. Centret, der blev oprettet i 2016 ved en fusion af to tidligere centre, har primært til hensigt at være en stærk ramme for udvikling af forskningsprojekter på de tre institutioner. De nærmere bestemmelser er nedfældet i en statut, der er tilgængelig på centrets hjemmeside. Centret er placeret på SDUs Institut for Historie, men har aktiviteter på alle tre institutioner. Forskningen i centret drives af tilsammen 1,5 faste forskningsårsværk på de tre institutioner. Al forskning derudover finansieres af løbende bevillinger.

Centrets udvikling

I 2020 er der arbejdet videre inden for rammerne af den strategi, der blev vedtaget i 2018. Det er kernen i denne strategi, der ligger på centrets hjemmeside under overskriften "Centret og dets formål", at CME skal udvikle sin profil omkring forskning i dansk kapitalisme i et historisk perspektiv – aktuelt med et tyngdepunkt omkring den nyeste historie. På Fiskeri- og Søfartsmuseet fokuseres på den maritime sektors historie, på Industrimuseet fokuseres på industriens historie, og begge steder indgår forskningen i den løbende udvikling af museerne. På Institut for Historie er fokus på dansk kapitalisme i et mere overordnet og internationalt perspektiv. CME er pt. det eneste miljø for økonomisk orienteret forskning på landets historiske institutter, og sammenholdes dette med, at felter som kapitalismens historie og erhvervshistorie internationalt er i vækst, og at spørgsmålet om kapitalismens indretning og fremtid står centralt i samfundsdebatten, ligger der indlysende muligheder i dette emnefelt. Det er også en hjørnesten i den vedtagne strategi, at vi vil videreudvikle de tidligere centres stærke traditioner for kollektive projekter. Det vil også bidrage til den fortsatte integration af centrets medarbejdere, der i hverdagen sidder adskilt. Det er en ambition, at alle forskere i centret både har et individuelt fremløb og indgår i kollektive projekter.

I slutningen af 2019 kom der en betydelig ændring i centrets bemanning, idet centrets to faste forskere på Fiskeri- og Søfartsmuseet, der tidligere (jf. statuten) hver bidrog med 25% forskningstid, stoppede i deres stillinger. Der blev herefter med henblik på en videreførelse af museets bidrag til centret opslået en inspektørstilling med 50% forskningstid. D. 1. marts 2020 ansattes Kasper Rathjen i stillingen, og der er truffet aftale om, at den stilling senere suppleres med et ph.d.-stipendium, så der på sigt sikres en solid videreførelse af centrets maritimt orienterede forskning. Det vil blive prioriteret højt, at retningen for denne forskning får berøringsflader med den øvrige forskning i centret. På instituttet ansattes Julie Andersen-Mølgaard d. 1. marts som post.doc. på et eksternt finansieret projekt, og d. 1. september ansattes også Julian Lamberty som post.doc. (50%) på et eksternt finansieret projekt, idet han samtidig fortsætter som inspektør på Industrimuseet (også 50%). Ved årets udgang blev Jeppe Nevers fastansat som professor. Han havde siden 2016 været tidsbegrænset ansat som professor med særlige opgaver.

Forskningsprojekter

Kollektive projekter

Projektet "Industrien i det 21. århundrede: Robotter, klynger og fortællinger", der er finansieret af VELUX FONDENS museumssatsning, blev påbegyndt i efteråret 2017, bl.a. med ansættelse af Julian Lamberty som post.doc. til at løfte den primære forskningsopgave i projektet. Projektet, der er udviklet sammen med Odense Bys Museer, ledes af en styregruppe bestående af Kristoffer Jensen, Jeppe Nevers og Jens Toftgaard, med førstnævnte som formand. Projektets forskellige dele er siden 2017 blevet afviklet planmæssigt, og det blev afsluttet i løbet af 2020 med udgivelsen dels af den afsluttende antologi, dels med udgivelsen af en international artikel i tidsskriftet *Enterprise & Society*. Projektet er således formelt afsluttet

ved årets udgang, men en afsluttende konference er dog udskudt til maj 2021 pga. Corona-restriktionerne. Der arbejdes aktuelt på udvikling af et nyt kollektivt projekt med et stærkt museumsaspekt.

I sommeren 2017 etableredes sammen med Center for Virksomhedshistorie på CBS et dansk Netværk for Maritim Erhvervshistorie. Hensigten med netværket, der ledes af Jeppe Nevers (SDU) og Anders Ravn Sørensen (CBS), er at styrke og koordinere de to centres forskning på det maritimhistoriske område og i øvrigt at være basis for nationale samarbejder på området. I 2018 og 2019 har netværket været samlet omkring udarbejdelsen af en søfartshistorisk antologi for Gads forlag. Værket udkom i sommeren 2020 og fik en betydelig pressedækning. Det var også baggrund for et maritimhistorisk tema på centrets årsmøde, der pga. af Corona-restriktionerne blev afholdt digitalt. Der tages i løbet af 2021 stilling til nye aktiviteter i netværket.

I tråd med den overordnede strategi om at konsolidere og styrke centrets position i forhold til forskning i kapitalismens historie har Per Boje og Jeppe Nevers besluttet at koordinere deres forskning i emnet, og de arbejder i disse år tæt sammen omkring det tredje og sidste bind af *Vejen til velstand*, Per Bojes værk om den danske kapitalismes historie (bind 3 handler om perioden siden ca. 1930). De har i 2020 arbejdet videre herpå, og det omfattende arbejde færdiggøres i de kommende år.

Forskere i centret er med i projektet "Neoliberalism in the Nordics", der i 2019 opnåede en bevilling på 33 mio. sv. kr. fra Riksbankens Jubileumsfond. Projektet ledes af Jenny Andersson i Uppsala, og CME bidrager ind i projektet med erhvervshistoriske vinkler. Emnet har mange overlap med centrets forskning i dansk kapitalisme. Fra CME bidrager Jeppe Nevers med forskningstid, og så ansattes Julian Lamberty pr. 1. september 50 % på projektet, idet han samtidig fortsætter som museumsinspektør i Horsens med andre opgaver. Fra Danmark deltager også forskere fra Danish Centre for Welfare Studies på SDU samt fra SAXO-instituttet på KU. I 2020 etablerede denne kreds et mindre delprojekt om danske vinkler på emnet.

Individuelle projekter (forskere/seniorforskere)

Julie Andersen-Mølgaard forsvarede sin ph.d.-afhandling om dansk turisme i efterkrigstidens Vesttyskland d. 21. februar 2020. Hun blev d. 1. marts ansat som post.doc. på instituttet på et turismehistorisk projekt, der er finansieret af Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig. Projektet handler om skabelsen af udvalgte turismedestinationer i Sønderjylland og Slesvig. Hun har i 2020 også arbejdet på en bogudgave af ph.d.-afhandlingen, bl.a. fordi kildeindsamlingen til det nye projekt blev forsinket pga. Corona-restriktionerne.

Per Boje (emeritus) har i 2020 udgivet bind 2 af *Vejen til velstand*. Det udkom i sommeren 2020 og fik flere gode anmeldelser. Han har desuden fortsat arbejdet på bind 3, der som nævnt udarbejdes sammen med Jeppe Nevers. De arbejder også sammen om mindre artikelprojekter med forskellige former for relation til det større projekt. Han sidder fortsat i det faglige råd for Trap Danmark.

Kristoffer Jensen har i 2020 afsluttet arbejdet på sin monografi om VKR-gruppens historie, der udkom d. 1. april. Sideløbende hermed har han virket som projektleder på VELUX-projektet "Industrien i det 21. århundrede", der afsluttedes i 2020 (dog med den afsluttende konference udskudt pga. Corona). Hans forskningsaktiviteter har siden efteråret 2019 været aftagende, idet han nu er direktør for Industrimuseet. I de kommende år har han ikke egentlig forskningstid, men vil stadig bidrage til udvikling af nye projekter samt deltage i projekter og publikationer med afgrænsede opgaver. Han arbejder i 2020 og 2021 bl.a. på en artikel globalisering i dansk erhvervsliv sammen med Morten Pedersen og Jeppe Nevers.

Julian Lamberty var frem til efteråret 2019 ansat som post.doc. og primær forsker på VELUX-projektet om "Industrien i det 21. århundrede", og han har siden oktober 2019 været ansat som museumsinspektør på Industrimuseet med 50% forskningstid. I 2020 har han sammen med Jeppe Nevers færdiggjort en større

international artikel på basis af VELUX-projektet, der er udgivet i *Enterprise & Society*. Han har desuden i foråret 2020 brugt tid på udviklingen af et nyt kollektivt projekt, der i efteråret 2020 indsendtes til VELUX-fondens museumssatsning, og som gik videre til indsendelse af fuld ansøgning primo 2021. Siden 1. september 2020 har han været ansat 50% som post.doc. på instituttet, finansieret af det nordiske projekt. Han har i den forbindelse sammen med Jeppe Nevers påbegyndt arbejdet på CMEs bidrag ind i dette projekt samt været med til at udvikle et delprojekt orienteret mod danske cases. Han har desuden fortsat arbejdet på at få lavet en bogudgave ud af sin ph.d.-afhandling om SDUs nyeste historie.

Jeppe Nevers har i 2020 afsluttet to kollektive bogprojekter, dels antologien til dokumentation af VELUX-projektet om "Industrien i det 21. århundrede", dels den søfartshistoriske antologi for Gads Forlag. Begge bøger udkom i sommerhalvåret 2020 og fik bred og god pressedækning. Han har desuden afsluttet arbejdet på tre artikler, heraf to tidsskriftsartikler og én antologiartikel. Hans hovedprojekter er aktuelt dels samarbejdet med Per Boje om bind 3 af *Vejen til velstand*, dels CMEs bidrag til det nordiske projekt om de nordiske samfund i nyliberalismens epoke. Han er fortsat tilknyttet Oxfords gruppe for kapitalismehistorie og arrangerer sammen med denne en konference om nyliberalismen i erhvervshistorisk perspektiv, der finder sted i Oxford i sommeren 2022. Han udnævntes i sommeren 2020 til Senior Fellow ved SDUs Danish Institute for Advanced Study og har i det regi sammen med Paul Sharp (professor i økonomisk historie) taget initiativ til udviklingen af "DIAS Program for the History of Capitalism", som fra efteråret 2021 vil blive en platform for invitation af internationale navne til SDU.

Kasper Rathjen begyndte som museumsinspektør på Fiskeri- og Søfartsmuseet med 50% forskningstid d. 1. marts 2020. Hans ph.d.-afhandling, der forsvarede i marts 2020, omhandlede dansk museumshistorie, så han har brugt tid i 2020 på at orientere sig i den maritime historie og sammen med Jeppe Nevers lægge en retning for fremtidig forskning, der både taler ind i centrets forskningsretning, og som passer ind i museets aktuelle udvikling. Han vil overordnet komme til at arbejde med den maritime sektors historie med et tyngdepunkt omkring den nyeste historie, hvor de overordnede strukturelle forandringer kan relateres direkte til udviklinger på Esbjerg Havn og i Nordsøen. Han har i 2020 udgivet fire artikler i forlængelse af sit ph.d.-projekt, og hans pilotstudier i den nyeste maritimhistorie bliver til artikler i de kommende år.

Martin Rheinheimer virker pt. som institutleder på Institut for Historie, men han deltager så vidt muligt i centrets aktiviteter og publicerer fra tid til anden på basis af tidligere forskning. Han sidder fortsat i redaktionen af værket om sønderjysk søfartshistorie og varetager et antal faglige poster og hverv inden for centrets områder.

Aktuelle ph.d.-projekter

Nils Valdersdorf Jensen: Smuglernes paradis: Moral og stat i udkanten, 1850-2000 (vejleder: Jeppe Nevers). Afhandlingen gennemgik præforsvar i december 2020 og indleveres til bedømmelse i 2021.

Akademiske grader og meritering

Julie Andersen-Mølgaard tildeltes ph.d.-graden efter mundtligt forsvar på SDU d. 21. februar. Bedømmelsesudvalget var Rósa Magnúsdóttir (AU), Ulrike Spring (Oslo) og Jeppe Nevers (SDU, formand).

Bemanding

Centerleder

Jeppe Nevers, professor, ph.d., Syddansk Universitet

Styregruppe

David Dupont-Mouritzen, museumsdirektør, cand.scient., Fiskeri- og Søfartsmuseet

Kristoffer Jensen, museumsdirektør, seniorforsker, ph.d., Danmarks Industrimuseum

Jeppe Nevers, centerleder, professor, ph.d., Syddansk Universitet

Martin Rheinheimer, institutleder, professor, dr.habil., Syddansk Universitet

Akademisk råd

Per H. Hansen, professor, dr.phil. et dr.merc., Copenhagen Business School

Morten Pedersen, afdelingsleder, dr.phil., Nordjyllands Historiske Museum

Jakob Seerup, museumsinspektør, ph.d., Bornholms Museum

Medarbejdere

Julie Andersen-Mølgaard, post.doc., ph.d., Syddansk Universitet

Per Boje, professor emeritus, dr.phil., Syddansk Universitet

Richard Bøllund, museumsinspektør, cand.mag., Fiskeri- og Søfartsmuseet

Kristoffer Jensen, museumsdirektør, seniorforsker, ph.d., Danmarks Industrimuseum

Nils Valderson Jensen, ph.d.-studerende, cand.mag., Syddansk Universitet

Julian Lamberty, museumsinspektør, forsker, ph.d., Danmarks Industrimuseum

Jeppe Nevers, professor, ph.d., Syddansk Universitet

David H. Olsen, museumsinspektør, cand.mag., Danmarks Industrimuseum

Kasper Rathjen, museumsinspektør, ph.d., Fiskeri- og Søfartsmuseet

Martin Rheinheimer, professor, dr.habil., Syddansk Universitet

Tilknyttede forskere

René Schrøder Christensen, forsknings- og samlingschef, ph.d., Danmarks Jernbanemuseum

Sissel Bjerrum Fossat, museumsinspektør, ph.d., Odense Bys Museer

Henrik Harnow, museumsdirektør, ph.d., Museum Sønderjylland

Mikkel Leth Jespersen, museumsinspektør, ph.d., Museum Sønderjylland

Louise Skyggebjerg, specialkonsulent, ph.d., Danmarks Tekniske Universitet

Jens Toftgaard, kulturarvschef, ph.d., Odense Bys Museer

Margit Bech Vilstrup, samlingschef, ph.d., Arbejdermuseet

Publikationer

Andersen-Mølgaard, Julie: *Vi har saftsusme haft mange gode ferier i Tyskland: Danske turister i Vesttyskland 1949 – 1970*. Syddansk Universitet: Det humanistiske Fakultet, 2020.

Boje, Per: *Vejen til velstand – marked, stat og utopi: Hvorfor blev Danmark rigt – og ikke rigere? Tiden 1850-1930*. Syddansk Universitetsforlag, 2020.

Jensen, Kristoffer: *Dagslysingeniørerne – VKR Gruppen 1970-2021*. Gyldendal.

Jensen, Kristoffer: *The Daylight Engineers – The VKR Group 1970-2010*. Gyldendal.

Nevers, Jeppe, Kristoffer Jensen & Jens Toftgaard (red.): *Nye industrihistorier: Robotbyen Odense og andre industribyer i forandring*. Syddansk Universitetsforlag, 2020.

Nevers, Jeppe, Kristoffer Jensen & Jens Toftgaard: "Indledning", i: Jeppe Nevers m.fl. (red.): *Nye industrihistorier: Robotbyen Odense og andre industribyer i forandring*. Syddansk Universitetsforlag, 2020.

Jensen, Kristoffer: "Hvad er industri? En historie om betydningen af definitioner og statistik", i: Jeppe Nevers m.fl. (red.): *Nye industrihistorier: Robotbyen Odense og andre industribyer i forandring*. Syddansk Universitetsforlag, 2020.

Jensen, Nils Valdersdorf: "Den glemte grænse – sydfynsk smugleri i krig og forbudstid" i: Jeppe Nevers & Anders Ravn Sørensen (red.): *Søfartshistorier: Danmarkshistorien til søs*, Gads Forlag, 2020.

Jensen, Nils Valdersdorf: "A Traditional Sport: Smuggling in The South Funen Archipelago 1950-1990" under faglig bedømmelse.

Lamberty, Julian: "Den odenseanske robotklynge: Udviklingshistorie og sammensætning", i: Jeppe Nevers m.fl. (red.): *Nye industrihistorier: Robotbyen Odense og andre industribyer i forandring*. Syddansk Universitetsforlag, 2020, s. 135-195.

Lamberty, Julian og Jeppe Nevers: "The Entrepreneurial State in Action: The Danish Robotics Cluster and the Role of the Public Sector", *Enterprise & Society* (E-pub ahead of print).

Nevers, Jeppe & Anders Ravn Sørensen (red.): *Søfartshistorier: Danmarkshistorien til søs*. Gads Forlag, 2020.

Nevers, Jeppe & Anders Ravn Sørensen: "Danmark som søfartsnation: Fortælling og perspektiv", i: Jeppe Nevers & Anders Ravn Sørensen (red.): *Søfartshistorier: Danmarkshistorien til søs*. Gads Forlag, 2020.

Nevers, Jeppe, Kristoffer Jensen & Jens Toftgaard (red.): *Nye industrihistorier: Robotbyen Odense og andre industribyer i forandret*. Syddansk Universitetsforlag, 2020.

Nevers, Jeppe, Kristoffer Jensen & Jens Toftgaard: "Indledning", i: Jeppe Nevers m.fl. (red.): *Nye industrihistorier: Robotbyen Odense og andre industribyer i forandring*. Syddansk Universitetsforlag, 2020.

Nevers, Jeppe: "Fra fabrikker til innovationsklynger: Industripolitikken i globaliseringens epoke", i: Jeppe Nevers m.fl. (red.): *Nye industrihistorier: Robotbyen Odense og andre industribyer i forandring*. Syddansk Universitetsforlag.

Lamberty, Julian & Jeppe Nevers: "The Entrepreneurial State in Action: The Danish Robotics Cluster and the Role of the Public Sector", *Enterprise & Society* (E-pub ahead of print).

Rathjen, Kasper: *Det folkelige museum: Mellem oplysning og oplevelse*. Ph.d.-afhandling, Syddansk Universitet, Det Humanistiske Fakultet, 2020.

Rathjen, Kasper: "Den grundtvigianske museumssag: Mellem følelse og fornuft", *Slagmark*, nr. 80 (2020), s. 87-105.

Rathjen, Kasper. "He who wielded Medusa's head on his shield': A Danish Historic-Poetic Perspective on the French Revolution". *Age of Revolutions*, 2020. <https://ageofrevolutions.com/2020/10/05/he-who-wielded-medusas-head-on-his-shield-a-danish-historic-poetic-perspective-on-the-french-revolution/>

Rathjen, Kasper. "Mellem videnskab og folkelighed", i: Lars Bisgaard m.fl. (red.): *Dansk museumsformidling i 400 år: I krydsfeltet oplysning-oplevelse*. Syddansk Universitetsforlag, 2020.

Rathjen, Kasper: "Museet i tidens tegn: Et tidsligt blik på museumsaktivismen", *Nordisk Museologi* nr. 29/2 (2020), s. 4-18.

Guldberg, Mette, Asger Nørlund Christensen, Max Pedersen, Christina Folke Ax, Martin Rheinheimer og Elsemarie Dam-Jensen: "Handel ogandel: Dansk-hollandske kontakter i 1600- og 1700-tallet", i: *TEMP – tidsskrift for historie*, nr. 20 (2020), s. 36-60.

Faglige hverv

Julie Andersen-Mølgaard

Medlem af Nordiska Nätverket för Turismhistoria

Per Boje

Medlem af Trap Danmarks Faglige Råd

Nils Valdersdorf Jensen

Redaktør for Fynske Årbøger

Medlem af bestyrelsen for Historisk Samfund for Fyn

Medlem af Kulturmiljørådet under Kulturarv Fyn

Kristoffer Jensen

Medlem af bestyrelsen for Center for Bevaring af Kulturarv

Medlem af bestyrelsen for Fællesmagasinerne i Vejle

Medlem af styregruppen for turismesamarbejdet, Opdag Jylland

Medlem af Tænk tank for Museumsattraktioner

Jeppe Nevers

Medlem af forskningsudvalget for Museum Sønderjylland

Senior Fellow, Danish Institute for Advanced Study

Formand for bestyrelsen for Syddansk Universitetsforlag

Konsulent for Trap Danmark (erhvervshistorie)

Medlem af forskningsudvalget for Odense Bys Museer

Medlem af Institutrådet, Institut for Historie, Syddansk Universitet

Medlem (og daglig leder) af Universitetshistorisk Udvalg, Syddansk Universitet

Medlem af Byhistorisk Udvalg, Odense Kommune

Medlem af Odensebogens redaktion, Odense Stadsarkiv

Medlem af programrådet for Folkeuniversitetet i Odense

Medlem af bestyrelsen for Concepta: International Research School in Conceptual History

Kasper Rathjen

Medlem af bestyrelsen for Fiskeri- og Søfartsmuseet

Medlem af bestyrelsen, Historisk Samfund for Fyn

Redaktør, *Fynske Årbøger*

Martin Rheinheimer

Medlem af bestyrelsen, Danmarks Jernbanemuseum

Næstformand, Arbeitskreis für Wirtschafts- und Sozialgeschichte Schleswig-Holsteins

Medredaktør, Zeitschrift der Gesellschaft für Schleswig-Holsteinische Geschichte

Medlem af akademisk råd, Gesellschaft für Schleswig-Holsteinische Geschichte

Medredaktør, Jahrbuch für Regionalgeschichte

Medlem, Selskabet for Udgivelse af Kilder til Danmarks Historie

Mundtlige oplæg

Julie Andersen-Mølgaard

"Dänische Touristen in Westdeutschland 1949 – 1970", Institut for Sprog og Kommunikation, SDU 12.2.

"Vi har saftsusme haft mange gode ferier i Tyskland": Danske turister i Vesttyskland 1949 – 1970. Metodiske refleksioner", Institut for Historie, SDU, 10.3.

"Dänische Touristen in Westdeutschland 1949 – 1970", Institut for Engelsk, Germansk og Romansk, KU 30.10.

Kristoffer Jensen

"VKR Gruppen", filmoptagelse i forbindelse med boglancering 18.2.

"Museerne og forskningen", præsentation for studerende fra Museologi på AU 28.2.

"Industrien i den horsensianske bygeografi", byvandring for Økonomisk Råds Sekretariat 25.6.

"Manglende prioritering af fortællingen om industrisamfundet", foretræde for Folketingets Kulturudvalg 2.12.

Nils Valdersdorf Jensen

"Smuglernes paradis", Historisk Samfund for Fyn og Svendborg Folkeuniversitet 25.1.

"Moral på grænsen – smugleri i Det sydfynske Øhav", Langelands Museum 19.2.

"Smugleriets Danmarkshistorie 1850-2000", Museet for Søfart 14.10.

"Den glemte grænse – sydfynsk smugleri i krig og forbudstid", Folkeuniversitet i Århus og Emdrup 24. 10 og 07.11.

Jeppe Nevers

Opponent (formand) ved Julie Andersen-Mølgaards ph.d.-forsvar, SDU, Institut for Historie 21.2.

Bidrag til søfartsvideo på sdu.dk, optaget i Svendborg, 3.7.

"Hvad kan maritimhistorien?", oplæg på CMEs årsmøde, SDU, Institut for Historie, 1.10.

Opponent (formand) ved Vibeke Kaiser-Hansens ph.d.-forsvar, SDU, Institut for Historie 27.11.

Kasper Rathjen

"Esbjerg Havn i dag", Fiskeri- og Søfartsmuseet 12.11.

"Forandringens by – en anomali i dansk historie, 1868-2020", Fiskeri- og Søfartsmuseet løbende i 2020.

"From Research to Exhibition", Fiskeri- og Søfartsmuseet 15.9.

Martin Rheinheimer

"Unter Piraten und Sklaven: Nordeuropäische Seeleute und die Barbaresken im 18. Jahrhundert", Universität Bremen 22.1.

Foredrags- og konferenceaktiviteten har været lav i 2020 pga. Corona-restriktionerne